

POSUDEK VEDOUCÍHO NA DIPLOMOVOU PRÁCI JIŘÍHO DUSÍKA: “Pohled společnosti na sekty a nová náboženská hnutí v České republice po roce 1989”, KRe FF Univerzity Pardubice, červen 2020

Předkládaná práce je pokusem o analýzu porevolučních debat ohledně tzv. sekt, či nových náboženských hnutí v naší vlasti. Důraz je položen na debaty odborné. Proto autor v první kapitole nastínil problematiku užívaných kategorií ve studiu nových náboženství a zamýšlí se nad východisky, ze kterých vzešly moderní teorie o církvích a sektách. Druhá kapitola tuto tematiku dále rozvádí, především v perspektivě debat sociologie náboženství. Tímto postupem si autor připravil půdu pro debatu ohledně percepce nových náboženských hnutí v porevoluční České republice, téma kapitoly třetí. Následuje povinný závěr a přehled použitých zdrojů.

Přínos práce:

J. Dusík se po debatě se školitelem zaměřil na dvě otázky, které považuji za klíčové (byť ne jediné důležité) v celé oblasti výzkumu tzv. nových náboženství: A) Co má specificky odlišit sekty od jiných náboženských skupin?, B) Do jaké míry je oprávněné přisuzování negativních charakteristik tzv. sektám? (Vše s ohledem na debaty především v českém prostředí.) Jako pokus o odpověď na první otázku zformuloval diplomant hypotézu, kterou se dále v práci bude snažit hájit. Nutno podotknout, že i ve druhé verzi je formulace odpovědi na úvodní otázku poněkud matoucí: „Protestantismus je v tomto pojetí používán jako předobraz fungování sekt a církví. Vznik sekt je následně zapříčiněn doktrinálním konfliktem zabývajícím se výkladem článků dané víry.“ (s. 71) Vrátím se k tomu ještě v další části posudku. Ke druhé otázce J. Dusík podotýká, že v případě některých badatelů šlo podle něj o negativní ideologické názory vedoucí až k diskreditaci nových náboženských hnutí.

Ačkoliv bylo téma formování diskusí sekt a sektářství pod vlivem myšlení Maxe Webera v našem prostředí již důkladně zpracováno, považuji za důležité, že se s ním J. Dusík vyrovnával dříve, než přistoupil k samotným českým autorům. První kapitola je v tomto smyslu celkem solidním pokusem, založeným jak na práci M. Webera, tak dalších významných postav (E. Troeltsche a dalších), stejně jako vybrané sekundární literatuře.

Třetí kapitola začíná správně uvedením do dění ve Spojených státech amerických, kde došlo od šedesátých let minulého století k výraznému rozvoji nových náboženských hnutí, z nichž mnohá se rozšířila do Evropy. Důležité jsou tu odkazy na závěry výzkumů významného badatele Jamese Beckforda (s. 37-38). Většina kapitoly je věnována českým porevolučním debatám o nových náboženských hnutích, autor se snažil pracovat s některými aktuálními texty (zejména Vojtíšek, Z.: *Nová náboženství a násilí*, 2017; stále používaný Chmelík, J.: *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*, 2001). Poměrně pochopitelně si J. Dusík vybral skupinu kolem Jana Dvorského jako příklad předmětu studia nových náboženství v Čechách.

Jelikož autor magisterské práce napravil zásadní nedostatky z první verze textu a také doplnil argumentaci z dalších doporučených zdrojů, považuji předkládaný text za dostatečný podklad k obhajobě. Do diskuse předkládám následující body: A) Štěpení západní církve vlivem protestantismu bylo jistě zásadním podnětem pro Maxe Webera, když promýšlel své dělení na ideální typy církví – sekta. Je to ale pouze otázka přijetí historických událostí jako modelu pro dané dělení, nebo můžeme sledovat ještě jiné zdroje pro takové štěpení? J. Dusík tento směr naznačil odkazováním na doktrinální konflikty ohledně článků víry, ale to je třeba důkladněji rozvést. Dojdeme totiž až k počátkům výstavby křesťanského teologického systému a mj. budeme moci lépe porozumět i

východiskům a důrazům protestantské reformace. B) Podle některých badatelů nelze aplikovat kategorie církev a sekta na asijské kultury. Stručně o tom autor práce pojednal, ale nutno se důkladněji zamyslet nad základními východisky, která takové dělení vůbec umožňují. C) Lépe je třeba promyslet význam a užití konceptu ideologie. Je sice notoricky problematickým a hojně diskutovaným konceptem, ale Dusíkovo užívání sousloví „negativní ideologie“ naznačuje, že autor připouští možnost existence „pozitivní ideologie“. Než bude možné začít diskutovat kritéria pro takové rozlišení na pozitivní a negativní, je potřeba lépe vysvětlit, čím tedy pro autora magisterské práce ideologie vlastně je.

Text se vyznačuje zkratkovitým způsobem vyjadřování, důležité myšlenky jsou často pouze načrtnuty, ale nikoliv už důkladně rozvedeny. Tak naprosto souhlasím s autorovým závěrem, že je nutné odborné debaty nasměrovat od převažujícího diskutování pojmů a vytváření dalších typologií k budování nové teorie ohledně toho, co vlastně je sekta, co nové náboženské hnutí, atd. Ale chybí mi pečlivější rozvedení, jakým směrem by se takové budování nové teorie mohlo ubírat, na jakých předpokladech by bylo možné ji stavět.

Po jazykové stránce je text vcelku přijatelný (ale pozor na nesprávné užití slov, např. „Výsledkem mého výzkumu je pravděpodobnost, že...“, s. 71), členění na kapitoly a menší celky přehledné, poznámkový aparát a další náležitosti odpovídají požadavkům na diplomovou práci. Doporučuji jej k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou E (dobře).

V Pardubicích 9. června 2020,

doc. Mgr. Martin Fárek, Ph.D.